

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 1, p. 1407-1422, January 2013

**ŞEYTANLA İLGİLİ BAZI ÂYETLERİN SEMANTİK TAHLİLİ,
ÇAĞIMIZIN ALKOL VE TRAFİK PROBLEMLERİNE
YANSIMALARI**

*SEMANTIC ANALIZING SOME VERSES OF THE CORAN ABOUT
SATAN AND THEIR PROJECTS TO ALCOHOL AND EXCESSIVE SPEED
PROBLEMS IN THE AGE*

Yrd. Doç. Dr. Bilâl TEMİZ

GAÜN Fen Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Abstract

The Gracious Qoran emphasizes frequently that the Satan whom was created to balance the wisdom power, and never abandons his behind space as if walking in human's veins. Satan is the clearest and -in the same time-the sliest enemy for him.

Satan (who named Iblees in the orijin) is created as a virtual effect opposite to ore of mind which will be real effective with support on the religion. Satan's created also to balance the mind. Satan has rejected to kowtow for Prophet Adam (p.b.u.h) because of was created from the fire and fended off by Allah. And this time, by the cause of its hoplessness, become the most harmful enemy to Him and his generations.

Allah has gave human freely to decide or invite what they do. So He exams them how they act by the deceptions or tricks of Satan. Then Allah has created the devil for instilling in people a passion that will be breaked and become usefull by the Coranic Religion.

One of the adjectives of the Devil is “maarid or mareed” that means to be out of control and never abstain from any crafty motivation. The Devil misguides and drugs the human being to a worst traffic accident those don't know him as the important and the biggest enemy. And another adjective “mirreed” as a co-origin word, means a blind drunken. If we mention that the Devil attempts the alcoholic drinks to its all phases, can easily say that Satan incites the alcoholic drivers through to road accidents as does as in excessive speed pasion.

If someone doesn't want to fall the trap of the Devil, he must be resolute against to Satanic motives and to take shelter in God. Because the Devil isn't effectual on those don't mention the Satanic tricks. Than to prevent the traffic accidents the most effective and unique precaution is the education. Therefore if the congenital roots of education don't be nourished by the blieves, it'll become stumpy.

Key Words: Satan, misguiding, alcohol, traffic, excessive speed and frustration.

Öz

Kur'an-ı Kerîm, akıl cevherine karşı ve onu dengelemek için yaratılmış olan şeytanın, insanın kan damarlarında dolaşırcasına peşini bırakmadığını ve onun hem apaçık hem de en sinsi düşmanı olduğunu ısrarla vurgular.

Şeytan (ilk ismiyle İblîs) din desteğiyle gerçek anlamda faal olabilecek “akıl” cevherine karşı ve onu dengelemek için yaratılmış, sanal sayılabilen bir kuvvettir. Ateşten yaratılmış olması bahanesiyle gururlanıp Hz. Âdem (a.s)'e secdeye etmediğinden İlâhî huzurdan kovulmuş, bu defa da düştüğü ümitsizliğin şiddetiyle Hz. Âdem'e ve nesline en hilekâr düşman kesilmiştir.

Allah (c.c), insanlara yapacakları fiilleri kendi hür iradeleriyle tercih etme hakkını vermiş olup, aslında onları şeytanların vesvese ve aldatmalarıyla denemektedir. O halde Yüce Allah şeytanı, din ile frenlenerek faydalı hale getirilebilecek bir ihtirası insana aşılasm diye yaratmış olmalıdır.

Şeytanın vasıflarından “mârid veya merîd”, onun “kontrolden çıkıp bir kötülüğe kilitlendiğini ve onu düşman bilmeyen insanları da hataya düşürüp kazalara yönlendirdiğini anlatır. Aynı kökten “mirrîd” kelimesi de fecî şekilde alkollü demektir. Üretilmesinden içilmesine kadar alkolün her safhasına katkısı olan şeytan, aşırı hız tutkusunda olduğu gibi, alkollü araç kullanmada da insanı en sivri dürtülerle etkileyip trafik kazalarına sürükler.

Şeytanın tuzaklarına düşmemek için sağlam bir irâdeyle Yüce Allâh'a sığınmak gerekir; O'nun ihlâslı kullarını şeytanın hiçbir dürtüsü etkileyemez. Buna göre trafik kazalarını önlemenin en etkin yolu olan eğitim, insanın fitratına yerleşik inanç kökleriyle desteklenmeli ki, güdük kalmassın.

Anahtar Kelimeler: Şeytan, saptırma, alkol, trafik, aşırı hız ve hüsrân

Giriş: Şeytan Kimdir ve İnsana Karşı Konumu Nedir?

Şeytan, bedenleri ateş, hava ve râyiha gibi lâtif maddelerden yaratılan, insanın beş duyusunun algılayamadığı, akıl ve irâde sahibi ve aynı zamanda enerjik şu üç sınıf varlıktan biridir:

- Tamamen iyilik ve hayra yönelik melekler,
- Hem iyiliğe hem de kötülüğe meyilli cinler,
- Cin taifesinden olup sadece kötülüğe can atarak çalışan şeytanlar¹.

Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem (a.s.) ve neslini farklı bir konumda yaratacağını meleklerle söylemiş ve yaratma sebebini önce Kendi ilminde saklı tutmuş, daha sonra da bu sebebin insanın öğretilerle ve kendi iradesiyle yükselebileceğini ifade buyurmuştur². Hemen ardından da yarattığı tüm varlıkların ona secde etmelerini emretmiş, sadece şeytanların atası İblîs bu emre uymamıştır. Bu itaatsizliğine neden olarak da Hz. Âdem'i topraktan, kendisini ise ateşten yarattığını ileri sürmüştür.³ Şeytanların, melekler arasında zikredilen İblîs neslinden, onun da bir başka âyette cin türünden olduğunun belirtilmektedir⁴.

Diğer taraftan, kötülüğü veya iyiliği tercih edip o yönde mücâdele verecek tek varlık insandır. Yine şeytana karşı zafer kazanma veya hezimete uğrama sonuçları da sadece insan için söz konusudur⁵. O halde şeytanlardan İlâhi emre isyan bayrağını çeken İblîs, akıl cevherine karşı ve onu dengelemek için yaratılmış vehmî bir kuvvet olarak algılanabilir⁶. Ateşten yaratılmış olması bahanesiyle gurura kapılıp Âdem

¹ er-Râğıb Hüseyin b. Muhammed el- İSFEHÂNÎ (ö.502/565), *el-Müfredât fî Ğaribi'l-Kur'an*, Neşr.: Muhammed Ahmed HALEFULAH, Mısır 1970, "Cin" madd.; Ali Osman ATEŞ, *Kur'an ve Hadislere Göre Cinler-Büyü*, II. Basım, İstanbul 1995, 18.

² el-Bakara, 2/30-33.

³ el-A'râf, 7/11

⁴ el-Bakara, 2/34 ve el-Kehf, 18/50.

⁵ Fazlu'r-RAHMÂN (ö.1998), *Ana Konularıyla Kur'an*, Çev.: Alpaslan AÇIKGENÇ Ankara 1987, 252, 254.

⁶ Ebû Abdillâh Muhammed b. 'Omer Fahrüddîn er-RÂZÎ (ö.606/1209), *Mefâtihi'l-Ğayb* Tahran-(Mısır-1937 baskısından), XXVI, 229; Süleyman ATEŞ, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1988, VII, 494.

(a.s)'e secde etmediği için İlâhî huzurdan kovulmuş, bu defa da düştüğü ümitsizliğin şiddetiyle Hz. Âdem'e ve nesline en hilekâr düşman kesilmiştir⁷. Dolayısıyla şeytanın, aldatıcı özelliğe sahip gurur duygusu ile aynı kökten gelen "ğarûr: الْغُرُورُ" sıfat ismi⁸, insana gururunu korumak bahanesiyle tatlı diller, güler yüzler ve çok cazip tekliflerle yaklaşır, usulca insanın içine akan en büyük aldatıcı anlamındadır.

Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Şeytanın Yaratılış Nedeni:

Kur'ân'a göre Allah (c.c), insanlara yapacakları fiilleri kendi hür irâdeleriyle tercih etme hakkını vermiş olup, onları şeytanların vesvese ve aldatmalarıyla denemektedir⁹. Yani şeytanın insanı ayartabilme görevi, insanın serbest irâdeyle yaratıldığı ve denemeye tabi tutulduğu sistemin bir parçasıdır. Yoksa belirli işleri yapmaya mecbur bir varlığın, "daha başka işleri de yapabilecek mi!" diye bir denemeye tabi tutulmasının bir anlamı olmazdı. O halde Yüce Allah şeytanı, din ile frenlenerek faydalı hale getirilebilecek bir ihtirası insana aşılınsın diye yaratmış olmalıdır¹⁰.

"Şeytanlar her birinizin içinde, kanın dolaştığı gibi dolaşır: الشَّيْطَانُ يَجْرِي مِنْ أَحْدِكُمْ مَجْرَى الدَّمِ " buyuran Hz. Peygamber'e sahâbîler, "Senin içinde de mi?" diye sorduklarında, "Evet benim içimde de; ancak bendekine karşı Allah bana yardım etti de, zararından uzak kalabiliyorum." cevabını vermiştir¹¹. Bu tür nakiller yoruma tabi tutulmadan, yani zahîrî mânasıyla benimsendiği takdirde, cinler gibi şeytanların da insanı etkileyebildiği kabul edilmiş olur. Âdemoğlu kendi irâdesini nasıl kullanacağı konusunda imtihan edilmek üzere yaratıldığı için, İblîs'e ve neslinden gelen şeytanlara belirli bir süre için bu izin verilmişti¹². Artık Hz. Âdem ve eşi Hz. Havvâ'dan başlayarak¹³ yeryüzünü süslü ve ilâhî yasakları çiğnemeyi zevkli göstererek her insanı kandırıp azdırmaya çalışacaktır ve sadece Allâh'ın ihlaslı has kulları bu bozucu çabalardan etkilenemeyebilecektir¹⁴.

İnsan artık kendine dost melâike ile düşman kesilen şeytandan oluşan iki etken arasındadır. Bir tarafında meleklerden gelen iyi düşünce ve ilhamlar, diğer yanında şeytandan kaynaklanan kötü telkinler ve vesveseler.. Hadîs-i şerîflerde, "Âdemoğluna meleğin de bir dokunuşu vardır şeytanın da..¹⁵"; "Her insanın

⁷Bkz. el-Hicr, 15/32-40.

⁸Bkz. Lukmân, 31/33.

⁹el-Bakara, 2/155; Âlû 'Imrân, 3/86; el-Mâide, 5/48; el-En'âm, 6/165; Hûd, 11/7; Muhammed, 47/4, 31; el-Mülk, 67/2; ed-Dehr, 76/2; Krş. el-Bakara, 2/124; el-Mâide, 5/94; en-Neml, 27/40 vb.

¹⁰S. ATEŞ, *a.g.e.*, III, 324; V, 69.

¹¹ el-İmâm Ahmed b. HANBEL (ö.241/855), *el-Müsned*, Müessesetü Kurtuba, I-VI, Kâhire, Bty., III,309; Ebû Abdillâh Muhammed b. 'İsmâil el-BUHÂRÎ el-Cu'fi (ö.256/ 870), *el-Câmiu's-sahîh el-Muhtasar*, Tahk.: Mustafâ Dibü'l-buğâ, Dâru'bni Kesîr, III. Basım, I-VI, Beyrut 1987, II, 717; III, 1195; V, 2296; VI, 2623. Ebû 'İsâ Muhammed b. 'İsâ et-TİRMİZÎ es-Sülemî (ö.279/892), *el-Câmiu's-sahîh Sünenü't-Tirmizî*, Tahk.: Ahmed Muhammed Şâkir ve diğerleri, Dâru İhyâi't-türâsi'l-'Arabî, I-V, Beyrut, bty., III, 475. Ahmed Sâim KILAVUZ, *TDV. İslâm Ans.*, "Cin" maddesi, VIII, 7.

¹²Sâd, 38/84-85.

¹³Bkz. el-Bakara, 2/36; Tâhâ, 20/20.

¹⁴el-Hicr, 15/39-42.

¹⁵et-TİRMİZÎ, *a.g.e.*, *K. et-Tefsîr, Süre 2* ; S. ATEŞ, *a.g.e.*, X, 110.

meleklerden ve cinlerden/ şeytanlardan mutlaka bir yoldaşı vardır. Meleklerden olanı onu hayra yönlendirirken, şeytanlardan olanı ona şerri emir ve teşvik eder¹⁶ buyrulur. Demek ki, bunların her ikisi de insan psikolojisine hitap eden İlâhî kanunlardır.

Allâh'ın her Peygambere insan ve cin şeytanlarından düşmanlar var etmesi¹⁷, O'nun sosyolojik yasasına işarettir. Her iyinin karşısında bir kötünün bulunması dünyada mücadele ve yarışma ruhunu doğurur; böylece toplumun dinamizmi sağlanır. Bu mücadele hikmeti olmasaydı Allâh'ın, belki de Peygamberleri gönderip semâvî Kitapları indirmesine gerek kalmayacaktı. Nitekim bu mücadele bilim ve tekniğin ilerlemesine ve dünyanın onarımına sebep olacak, bazı toplumlar diğerlerine galip gelecek ve sonuçta güçlü olan hak ortaya çıkacaktır¹⁸. İşte bu maksatla Allah şeytanları serbest bırakıyor, dilemesi ve takdiri gereği, dostları zorluklara tahammüle alışınlar diye şeytanlara izin veriyor. Bu demektir ki şeytanlar Allâh'ın has kullarına, yine O'nun takdîri dışında bir kötülük yapamıyorlar¹⁹.

Kur'ân-ı Kerîm'e göre melekler Yüce Allâh'ı tesbih ve takdîs görevini yerine getirdikleri halde, onlardan farklı bir konumda yaratılan Hz. Âdem, her şeyin isimlerini tamamıyla Allâh'ın öğretmesiyle tek tek sayarak bilgi edinme yeteneğini sergileyince²⁰ Allah Teâlâ meleklerle, Âdem'e hürmeten secde etmelerini emretti. Bütün melekler bu emre uyarak Âdem'in üstünlüğünü kabullenip secde ettiler; sadece cinlerden biri olan İblîs, ondan daha üstün yaratıldığı iddia ederek, secdeye yanaşmadı²¹. Rabbi'nin secde etmesi emrini tanımadı ve O'nun huzurundan kovuldu²². Sonra da İblîs, adının "ümitsizlik" anlamına uygun olarak Allâh'ın rahmetinden ümidini kesti ve sanki kendine cehenneme bir yoldaş ararcasına, Yüce Allah'tan kullarını kandırıp azdırmak için izin istedi²³, böylece şeytanların ilki ya da atası oldu²⁴. Yani şeytanlar insanları aldatma entrikalarına İblîs ile başlamış oldular²⁵.

Şeytanın aslî görevi insanın, Rab Teâlâ tarafından sınanmasında onu şaşkırtıcı rol üstlenmektir. Bu nedenle Allah Teâlâ, şeytanın verdiği vesveseleri, kalpleri

¹⁶ MÜSLİM b. el-Haccâc, Ebü'l-Huseyn el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî (ö.261/874), *Sahîhu Müslim*, Tahk.: Muhammed Fuâd 'ABDULBÂKÎ, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, I-V, Beyrut Bty., I, 363; IV, 2167; A. Osman ATEŞ, *a.g.e.*, 46.

¹⁷ Bkz. el-En'âm, 6/112-113.

¹⁸ S. ATEŞ, *a.g.e.*, III, 223-224.

¹⁹ Bkz. Seyyid KUTUB (ö.1386/1966), *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, IV. Baskı, Beyrut- bty., VIII, 18.

²⁰ Bkz. el-Bakara, 2/32-33.

²¹ Bkz. el-Bakara, 2/34; el-'Arâf, 7/11; el-Kehf, 18/59; Sâd, 38/71-74. Ayrıca Müslüman her sûreyi okumaya ve diğer işlerine başlarken çektiği her besmeleyle şeytan-ı racîm yani 'kovulmuş şeytan'dan Allâh'a sığınır.

²² Sâd, 38/75-78; Krş. el-Kehf, 18/50-51.

²³ Sâd, 38/79-83.

²⁴ Bkz. el-Kehf, 18/50.

²⁵ Fazlu'r-RAHMÂN, *a.g.e.*, 70.

mânevî hastalık nedeniyle kaskatı olan kimseleri sınamak için bir vesîle kılar. Hz. Âdem'den sonraki hemen her resûl veya nebînin de, arzularına vesvese karıştırarak tebliğ görevlerine engel olmaya çalıştı²⁶; çünkü onlar da aynı ilâhî sınava muhatap idiler. Ama Allâh'ın özel inayetiyle başarılı olamamıştır.

Allah Teâlâ şu âyette şeytana, kullarını nasıl kandıracağını sanki öğütüyor. Ama aslında insanları şeytanın yaklaşım tarzlarını ihbar ederek, ondan kurtuluş reçetesini vermektedir: "Sesin ile, gücünün yettiğini yerinden oynat, yaya ve atlılarla onlara karşı haykırarak yürü. Mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara vaatlerde bulun. Ama şeytan sadece onları aldatmak için vaatte bulunur. Doğrusu Benim îmanlı kullarım üzerinde senin bir hâkimiyetin olamaz. Rabb'in vekil olarak yeter²⁷".

İnsî olduğu kadar cinî şeytanların da Peygamberlere bile musallat edildiğine²⁸, Hz. Yûsuf ile kardeşlerinin arasını bozmaları²⁹, sabır timsâli Hz. Eyyûb'a yorgunluk verip eziyet ederek Yüce Rabbi'ne yalvarmaya mecbur etmeleri³⁰, Hz. Mûsâ'nın kavga eden iki kişiyi aralamak için birine bir yumruk vurmasıyla, cinlerin onu katil durumuna düşürmeleri³¹ örnek verilebilir.

Şeytanın işi-gücü tuzak kurup, desîse ve hîle yapmak, vesvese vermek, yaldızlı ve kof sözlerle³² cimriliği ve hayasızlığı³³ hoş göstererek³⁴ insanları yoldan çevirip³⁵ sinsice aldatmak³⁶ ve sonra da aradan sıyrılıver-mektir³⁷. Bu bakımdan Yüce Yaratıcı pek çok âyette şeytanın insan için apaçık bir düşman olduğunu belirterek³⁸ kulunun ona uymamasını ve ayağını denk alıp gâfil avlanmamasını öğütler. Bir örnek vermek gerekirse, "İş olup bitince der ki: 'Doğrusu Allah size gerçeği söz vermişti. Ben de size söz verdimse de, sonradan caydım. Aslında sizi zorlayacak bir nüfûzum yoktu; çağırdım, siz de geldiniz. O halde beni değil, kendinizi kınayın. Artık ne ben sizi kurtarabilirim, ne de siz beni. Zaten beni Allâh'a ortak koşmanızı daha önce de kabul etmemiştim. Doğrusu hata edenlere elemli bir azap var!' der³⁹".

Bu son âyette şeytanın alâmet-i farîkası, muhatabına sinsice sokulup kafasını

²⁶ Bkz. el-Hacc, 22/52-53.

²⁷ el-İsrâ, 17/64-65.

²⁸ Bkz. el-En'âm, 6/112.

²⁹ Bkz. Yûsuf, 12/100.

³⁰ Bkz. Sâd, 38/41.

³¹ Bkz. el-Kasas, 28/ 15. Çünkü Hz. Mûsâ'ya ilim ve hikmet verilmişti ve İsrâiloğullarında bir kimsenin –kendisine emir veya hikmet verilmeden- bir başkasını öldürmesi yasaktı. Bkz. Cârullah Mahmud b. Ömer ez-ZEMAHŞERÎ (ö.538/1143), *el-Keşşâf 'an Hakâiki Ğavâmidü't- Tenzil ve 'uyûni'l-ekâvil fi' vücûhi't-te'vil*, Dâru'l-fikr, Beyrut, Bty., III, 169.

³² Bkz. el-En'âm, 6/112.

³³ Bkz. el-Bakara, 2/268, 275.

³⁴ Bkz. en-Nisâ, 2/120.

³⁵ Bkz. ez-Zuhruf, 43/62.

³⁶ Bkz. Fâtır, 35/5-6.

³⁷ Bkz. el-Enfâl, 8/48.

³⁸ Bkz. el-Bakara, 2/168; el-En'âm, 6/142; el-A'râf, 7/175; Yûsuf, 12/5; Yâsîn, 36/60.

³⁹ İbrâhîm, 14/22; Krş. el-Furkân, 25/27-29, el-Haşr, 59/15-17.

karıştırmakla işine el atarak, beklediği kötü sonucu alınca sessizce gözden kaybolduğu vurgulanmaktadır. Öyleyse trafik kazalarının başlıca nedenlerinden alkol ve aşırı hız konularına şeytan dürtülerinin etkileri açısından da bakmakta fayda vardır. Bu bağlamda şeytanın “caydırılmaz” anlamında “mârid veya merîd: الْمَارِدُ / الْمَرِيدُ” niteliği, onun kötülüğe meyletirme özelliğini ifâde etmektedir.

Şeytanın İnsanı Trafik Canavarı Yapma Dürtüleri:

Şeytanlar insanları, yakaladıkları her fırsatta tuzağa düşürdükleri gibi, onları birer trafik canavarı yapmak için de şu iki dürtüyü ön plana çıkarmaktadırlar:

- a) Alkollü olduğuna aldırmadan araç kullandırma,
- b) Bir şey olmaz zannıyla ve zevk için aşırı hız yaptırma.

a) Alkollü Araç Kullandırma Dürtüsü

Şeytan alkol almayı insanlara her zaman cazip gösterir. Diğer taraftan trafik kazalarının en başta gelen sebeplerinden biri de bazı kimselerin alkollü iken, “Bana hiç bir şey olmaz; çakı gibiyim!” gibi düşüncesizlikleridir. Bu da şeytanın etkili olduğu bir “irade kullanımı” kavşağıdır.

Alkollü içkinin zararları ve İslâm’a göre haram olduğu bu makalenin konusu değildir. Ancak inançların kuvvetli ve aksiyoner olduğu asr-ı saâdetten şu bilgi burada aktarılmalıdır:

Tâif Seferi hazırlıkları sürerken Sakîf Kabîlesi’nden bir grup, elçi sıfatıyla Resûlullâh’a gelerek, İslâm’ın bazı prensiplerinin kendilerine daha yumuşak veya toleranslı uygulanmasını sağlamak amacıyla birtakım sorular sorarlar. İlk zinayı, ardından fâizi sorarlar. İlgili âyetlerle⁴⁰ bunların haram olduğu ve kesin uzak durulması gerektiği bildirilir. Sonra da, “Peki şaraba ne diyeceksin; kendi toprağımızın meyve suyudur hani?!...” diye sorduklarında buna da: “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları şeytanın işi birer pisliktir: إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ ; bunlardan uzak durun ki belâdan kurtulasınız⁴¹” âyetiyle kendilerine cevap verilir. Bunun üzerine o sırada oturmakta olan grubun hep birden ayağa fırlayıp itiraz etmeleri⁴² ne derece alkol bağımlısı olduklarını gösterir.

⁴⁰ el-İsrâ, 17/32, meâli: “Zinaya yaklaşmayın; çünkü bir hayâsızlık ve çok kötü bir yoldur”. Ve el-Bakara, 2/278, meâli: Ey iman edenler! Allah’tan korkun; eğer gerçekten inaniyorsanız mevcut faiz alacaklarınızdan vazgeçin”.

⁴¹ el-Mâide, 5/90.

⁴² Ebû ‘Abdirrahmân Ahmed b. Şu‘ayb en-NESEÎ (ö.303/915), *el-Müctebâ mine’s-Sünen*, Tahk. ‘Abdulfettâh Ebû Ğudde, Mektebetü’l-matbûâti’l-İslâmiyye, III. Basım, I-VIII, Halep 1986, 8, 315; Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebîbekr Eyyûb ez-ZER‘Î (ö.751/1350, *Zâdü’l-me‘âd fî hedyi hayri’l-‘ibâd*,

Buna rağmen sonunda, vakitli vakitsiz her türlü şerre, belâya veya felâkete yol açan, kısacası bütün kötülüklerin ana etkeni olan içkinin⁴³ de haramlığını tam bir tesli-miyetle kabul edip ondan uzaklaşabilmişlerdir.

Şu âyet meâlinde ise şeytanın aldattığı alkollü bir sürücünün hali, sanki bire bir tasvir edilmektedir: “Rahmân’ı anmaktan yüz çevirene (مَنْ يَعْشُ) bir şeytan musallat ederiz; artık onun yakın arkadaşı odur. Doğrusu onlar insanları yoldan çıkarırlar ama bu insanlar, doğru yolda olanların kendileri olduğunu sanırlar⁴⁴”. Bu âyetteki (عَشَا . يَعْشُو) fiili, “tavuk karası” denilen bir çeşit körlüğe yakalanmayı, ya da görmezlikten gelmeyi ifâde eder. Yani, Allâh’ı anmanın hak olduğunu bilir ama bilmez görünür ve aptalmış gibi davranır demektir⁴⁵. Kirli cisimlere sineklerin üşüşmesi, kokuşmuş yerlere haşerâtin yerleşmesi gibi, Allâh’ı anmaya yanaşmayan insanın ruhuna vesvese ve kötü düşünceler yerleşir.

Diğer yönden şeytanın, yukarıda söü geçen bu itirafında “Allah size inkârcılığı takdir etmiş ve sizi buna mecbur kılmışsa ben ne yapabilirdim?!” yerine, “Kendinizi kınayın, çünkü Allâh’ın size vermiş olduğu hidâyetten dönüverdiniz” demesi, kulun şeytan karşısında irâdesini serbestçe kullanabileceğini gösterir⁴⁶.

b) Aşırı Hız Yaptırma Dürtüsü

Makalemizin esas konusu olan ve şeytanın bütün uyarılara duyarsız ve kayıtsız kalarak bir hedefe doludizgin kilitlenmesini ifâde eden âyetler meâlen şunlardır: “İnsanlar arasında, bilgisizce Allah hakkında tartışmaya giren ve her inatçı şeytana uyan (يَنْبَغُ كُلُّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ) bir takım kimseler vardır. (Böyle bir kimsenin) üzerine, ‘Kim ona yakınlık duyar ve dost edinirse onu saptırıp alevli ateş azâbına götüreceği yazılmıştır’⁴⁷”.

Şeytanın “Mârid / Merîd” Sıfatının Semantik Açıklaması :

“ م ر د ” kök harflerinden gelen söz konusu sıfat, birinci ve dördüncü baptan olmak üzere iki türlü kullanılır:

a) Birinci bâptan “ مَرَدًا . مَرَدًا . مَرَدًا وَمُرُودًا وَمُرُودَةً وَمَرَادَةً ” fiili, kesmek ve birisinin ırz ve nâmusunu ayaklar altına alıp çiğnemek demektir. Ayrıca, bir işi devamlı işlemek sûretiyle alışkanlık kazanmak, kısacası o fiile dadanmak demektir. Bir çocuğun annesinin memesini emerek ve sütünü azaltarak yumuşatması, ayrıca ekmeği suya

Tahk.: Şuayb el-ARNÂÛT-Abdülkadir el-ARNÂÛT, Müessesetü’r-risâle, I-V, Beyrût 1986, XIV. Basım, II, 521.

⁴³ MÜSLİM b. el-Haccâc, a.g.e., I, 145.

⁴⁴ ez-Zuhruf, 43/36-37.

⁴⁵ ez-ZEMAŞŞERÎ, a.g.e., III, 488.

⁴⁶ Fahrüddîn er-RÂZÎ, a.g.e., XIX, 111, 114.

⁴⁷ el-Hacc, 22/3-4. Bu kimseler herhangi bir ipucu, bilgi vb. ellerine tutamak olacak bir şey aramaksızın Allah hakkında tartışmaya girişir ve O’nun kudretini sınırlamak isterler.

batırıp yumuşatmak anlamları da vardır⁴⁸.

Yine “ مَرَدٌ ” fiili, haddini aşarak taşkınlık göstererek, bir şeye inadına devam etmek veya “ مَرَدٌ عَلَى .. ” fiili, bozuk plak gibi, bir sözü bıktırıcaya kadar ısrarla tekrarlayıp durmak anlamındadır. Bundan türetilen “ الْمَارِدُ ” sıfatı, nitelediği adamın, cin veya şeytanların “gem almaz, söz dinlemez” serkeşlik niteliğini vurgular⁴⁹. Nitekim Allah Teâlâ meâlen, “Çevrenizdeki bedevî Araplardan ve Medîne halkından bazı münâfıklar var ki, **ikiyüzlülüğü inadına sürdürmekte** sanki kaşarlanmış olurlar (مَرَدُوا) (عَلَى الْبَغَاةِ).. Sen onları bilmezsin, Biz biliriz. Onlara iki kez azap edeceğiz, sonra da büyük bir azâba itilecekler⁵⁰” buyurur. Bu kimseler her türlü hayra inadına uzak durmaktan bir türlü kendilerini alamamışlardır.

“ الْمَرِيدُ ”: Allâh’a isyan ederek O’nun emir ya da yasaklarına karşı çıkmakta inatlaşan şeytana dendiği gibi⁵¹ cin veya insan türü şeytanlardan olan hatta diğer bütün hayvanlar arasında da bulunabilen, kural tanımaz, şirret mi şirret ve son derece sırnaşık kimse veya şey demektir⁵².

Bu bağlamda Türkçede, bir canavarın avına dişlerini geçirerek avını pes ettirip öldürünceye kadar çenesini hırsıyla ve sınıksız tutması anlamında “diş geçirmek” ve yırtıcı bir hayvanın sütü bırakıp etle beslenmeye başlayarak ısrarla av araması anlamında “dişine kan değmek” deyimlerinin yanı sıra, Arap Dilindeki şu kullanımlar da konuyu daha net ortaya koyar:

“ الرَّوْبَعَةُ ” da şeytanın bir ismidir ki, “ أَبُو الرَّوْبَعَةِ ”, yerden sürekli toz kaldırıp sonra da her yöne yayarak göğe yükselen kasırganın lakabıdır. İnsanların yüzünü buruşturduğu ve zor katlandığı, bir an önce dinmesi arzu edildiği için olmalı ki, şeytanla bir ilgisi kurularak böyle bir kasırgaya, “inatçı şeytan: شَيْطَانٌ مَارِدٌ” da denir⁵³..

“ مَرَدٌ الرَّجُلِ الدَّائِبَةُ ”: Adam sert davranarak hayvanı hızlı hızlı sürdü.

“ مَرَدٌ الْمَلَّاحِ السَّفِينَةَ بِالْمُرْدِي. ”: Kayıkçı kayığı gönder adlı sırıkla kıydan öte kaktı.” demektir.

Ayrıca “ بِنَاءٌ مَارِدٌ ”: Yüksek bina anlamında ve Yemâme’de ÂRIZ adıyla bilinen

⁴⁸ MÜTERCİM ÂSİM Efendi, Ebu'l-Kemâl Ahmed (ö.1236/1820). *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, Cemal Efendi Mat., I-IV, İstanbul 1305, “ مرد ” madd II, 22.

⁴⁹ İBN MANZÛR, *a.g.e.*, III, 400.

⁵⁰ et-Tevbe, 9/101.

⁵¹ Ebû Ca’fer, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid et-TABERÎ (ö.310/922), *Câmi’u'l-beyan ‘an te’v’ili âyi’l-Kur’ân*, I-XII, Byy. Bty., IV, 278.

⁵² Muhammed Abdurraûf el-MÛNÂVÎ (ö.1031/1619), *et-Tevfîq ‘alâ mühimmâti’t-te’ârîf*, Tahk.: Muhammed Rıdvân ed-Dâye, Dâru’l-fikr, Dimeşk 1410h, I, 651.

⁵³ el-FÎRÛZÂBÂDÎ, Mecdüddîn, Muhammed b. Ya’kûb, (ö.817/1414), *el-Kâmûsu'l-Muhît ve'l-Kâbüsu'l-Vasît*, Beyrut, Bty., I, 935.

dağın sivri burun gibi çıkmış bir çok siyah kayalıklarının da adıdır. Yine, Dûmetü'l-cendel'de "Mârid" ve Timâ ilçesindeki Eblak adlı kalelerin ikisi de yalçın ve sağlamdı. Hîre Melikesi Zîbâ' çok defa bu kaleleri feth ve zapt etmek için didinip çok çaba sarf etmişse de, fethetmeyi başaramamıştı. Buna bir bahane bulmak amacıyla, "Mârid iyice sarplaştı, el-Eblak da güçlendikçe güçlendi: " تَمَرَّدَ الْمَارِدُ وَعَزَّ الْأَبْلَقُ. " diyerek ümitsizliği ile baş başa kalmış; bu Arapça söz de elde edilemeyen şeyleri anlatan bir deyim hâline gelmiştir⁵⁴.

"الْمَارِدُونَ" ya da mâzîdeki yaygın söylenen adıyla "الْمَارِدِينَ", İbn 'Ömer bölgesinde evleri yalçın kayalıklara yapılmış olan⁵⁵ Mardin şehri ve kazası Ömerli'nin isimlerinin nereden geldiğini anlatır.

Netice itibariyle, " مَرَّدَ يَمْرُدُ " kökünden kullanıldığında " الْمُرُودُ وَالْمُرَادَةُ " masdarları, bir kimseyi veya şeyi dürtmek, azgınlık ve tuğyanda ileri gitmek, hatta böyle nitelenen grubu bile geride bırakıp uç noktaya tek başına varmak anlamındadır.

b) " مَرَّدَ يَمْرُدُ " kökünden kullanıldığında ise " مَرْدًا وَمُرُودَةً " şeklindeki masdarları düz, pürüzsüz ve parlak olmak anlamındadır. " التَّمْرِيدُ " : Binanın dış cephelerini sıvayıp düzlemek, Hz. Süleymân'ın kraliyet sarayını anlatan " صَرَّحَ مُمَرَّدًا مِنْ قَوَارِيرَ " ifâdesinde bu sıfat düz, sıvanmış ve cilâlanmış eşik anlamından başka, semaya doğru yükseltilmiş gökdelen bina anlamında da kullanılmış olabilir⁵⁶.

" تَمْرِيدُ الْعُضْنِ " : Dalın yapraklarını sıyırmak; " عُصْنٌ أَمْرُدٌ " yapraksız dal ve " شَحْرَةٌ مَرْدَاءٌ " dalsız-budaksız ağaç demektir. " أَرْضٌ (أَوْ رَمْلَةٌ) مَرْدَاءٌ " : Üstünde ot bitmeyen ve o nedenle hiç hoşa gitmeyen çorak arazi veya kumluk. " شَابٌ أَمْرُدٌ " : Henüz sakalı çıkmamış, sadece bıyığı terlemeye başlamış delikanlı demektir. " التَّمَرُّدُ " : Bir kimsenin sakalının uzun süre çıkmamakta direndikten sonra çıktığını anlatır.

Yine bir şeyde temerrüd etmek, kötülük yapmak için inatlaşmak (eşanamlısı te'annüd) ve teâmüle uymamak demektir. Nitekim zamanında hatta belirli bir süre geçtikten sonra da ödenmeyen borçlara temerrüd yani ödememekte direnme fâizi yüklenir.

Aynı kelime felâketleri ifâde için de kullanılır; meselâ normal sınırlarını aşan su taşkını için, "Bu sel çığırından çıktı: تَمَرَّدَ هَذَا الْبَيْتُ. " denir⁵⁷.

⁵⁴ Ebû Abdillâh Yâkut b. Abdillâh el-HAMEVÎ (ö.636/1230), *Mu'cemü'l-büldân*, Dâru'l-fıkr, I-V, Beyrut bty., V, 38.

⁵⁵ İBN MANZÛR, Ebu'l-fazl Cemâluddîn b. Mükerrrem (ö.711/1311), *Lisânu'l-'Arabi'l-Muhît*, Tahk.: Yûsuf HAYYAT-Nedîm MER'ÂŞLÎ, Beyrût, Bty.; *el-Kâmûs*, Cemal Efendi Matbaası, II, 23;

⁵⁶ Bkz. en-Neml, 27/44. Meâli : "O (Yemen Melikesi Belkıs'a), 'Köşke gir!' dendi. Melike kapının girişini görünce derin bir su sandı ve eteğini yukarı çekti. Süleyman, 'Bu, camdan yapılmış ve cilâlanmış bir eşiktir' deyince Melike, 'Rabbim! Ben gerçekten kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi Allâh'a teslim oldum' dedi".

⁵⁷ el-HALÎL b. Ahmed, *a.g.e.*, VIII, 37; İbn MANZÛR, *a.g.e.*, III, 400; *el-Kâmûs*, Cemal Efendi Matbaası, II, 23.

Yine aynı kökten türeyen “zilzurna sarhoş: الْمَرِيدُ ” sıfatı, fecî şekilde alkollü demek olan “ الْحَمِيرُ ” ya da “ السَّكِرُ ” ile eşanlamlıdır⁵⁸ ki sarhoştan iyi ve mantıklı bir davranışın çıkmayacağını anlatması açısından dikkat çekicidir.

Bir hadîs-i şerîfte, “Cennet ehli oraya şâibe ve suçlara bulaşmadan: جَرْدًا مَرْدًا girecekler⁵⁹” anlamında kullanıldığına göre “ مَرَدٌ ” fiili, suçlamalardan aklanıp çıkmak anlamında olduğu gibi, zıt olarak iyilik ve itâatten sıyrılıp uzaklaşmak anlamına da gelmektedir.

Demek ki, “ مَرَدٌ ” kökünün bir mânası da kaypaklık etmek ve her türlü hayırdan soyutlanmaktır. Sıvalı bina (صَرْحٌ مَرْدٌ) ve yaprakları etrafa saçılan ağaç (شَجَرَةٌ مَرْدَاءٌ) deyimleri bu anlamdan kaynaklanır. Şeytanın bu sıfatla nitelenmesi ise yalnızca şerre odaklanmış olması veya hiç bir şey asılamayan, dolayısıyla da insanlara hiçbir hayrı dokunmayan düz ve budaksız bir sırığa benzetilmesi ya da, kösenin sakalsız çenesinin ortada oluşu açısından, kötülük için ortada kol geziyor olmak gibi bir ilgisi kurulabilir⁶⁰.

Aynı kök fiilin geçişsiz kullanımında da “kötülükte direnme; zararlı çıkacak olsa da, hedefe varmak için her pürüzden soyutlanma” anlamı yatmaktadır. Yani ok gibi fırlayıp hiçbir şeye takılmadan, ne pahasına olursa olsun hedefe kilitlenip vurmak anlamı yüklüdür.

Sonuç olarak, söz konusu kök fiilin geçişli anlamı “acımasızca saldırmak”tan türetilen “kontrol tanımaz: مَرِيدٌ / مَارِدٌ” sıfat-fiili, bir hedefe kilitlendiğinde asla geri adım atmadan sırnaşıklık derecesinde inat etmek demektir.

Şeytanın en belirgin özelliğini tanıtan söz konusu sıfatının semantik alan taramasından sonra, onun aşırı hız tutkunlarına fit verdiğini ifâde eden şu âyetlere de yer vermek gerekir:

“(O müşrikler) Allâh’ı bırakıp yalnızca bir takım dişilerden (kendilerinin dışı ismi taktığı tanrılara) dua ediyorlar. ve sadece inatçı şeytandan dilekte bulunuyorlar “ وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَّرِيدًا ”. Allah o (şeytanı) lânetlemiş; o da, ‘Yemin ederim ki, kullarından belli bir kısmına el atıp onları mutlaka saptırarak boş kuruntulara boğacağım elbette.. Kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yarararak (onarlı putlar için belirleyecekler). Yine, şüphesiz onlara emredeceğim de Allâh’ın yarattığı şeyleri değiştirecekler (dedi). Kim Allâh’ı bırakır da şeytanı dost edinirse elbette apaçık bir ziyana düşmüştür. Şeytan söz verip onları ümitlendirir ama onlara söz vermesi

⁵⁸ İbn MANZÛR, *a.g.e.*, III, 400.

⁵⁹ Ahmed b. HANBEL, *a.g.e.*, II, 295; V, 243; et-TİRMİZÎ, *a.g.e.*, IV, 682, Hadîs no: 2545.

⁶⁰ Ebu’l-Fadl Mahmûd el-ÂLÛSÎ (ö.1270/1854), *Rûhu-l-meânî fi tefsîri’l-Kur’âni’l-azîm ve’s-seb’i’l-mesânî*, Dâru ihyâi’t-türâsi’l’Arabî, I-XXX, Beyrut, Bty., V, 149.

aslında aldatmadan başka bir şey değildir⁶¹”.

İşte böyle bir şeytana bilerek ve isteyerek yakınlık duymak, hatta ona dua etmek, Ulûhiyete son derece ters bir fiildir ve şeytana tapınmaya delil sayılır. Neredeyse hayırla ve hidâyetle hiç mi hiç alâkası kalmayacak kadar azgınlıkta kemikleşmiş bir itâat, haktan çok uzak ve uç noktalarda bir dalâlettir. Şeytan dalâletten dolayı lânetlidir ve bu yüzden ona boyun eğmenin lanetlilik ve dalâlet dışında bir getirisi olamaz. İnsanları doğru yoldan saptırıp helâke sürüklemeye son derece gayretlidir⁶².

İbnu'l-Kattâ', el-Evzân adlı eserinde, “Kim İblîs'e itâat ederse, akşama yüzüstü sürünür” anlamında “ مَنْ يُطِيعْ عِبْرًا يُنْمَسُ مُكَبًّا. ” ifâdesinin Arap atasözlerinden biri olduğunu söyler⁶³. Buna göre bir adam inatçı ve sırnaşık biriye, lânetli şeytanın en belirgin isimlerinden biri olan “ifrît: عَفْرِيتٌ” sıfatı ile, “نَفْرٌ” kökünden türetilen ve ‘ifrîti izleyen “عَفْرٌ نَفْرٌ / عَفْرِيتَةٌ نَفْرِيَةٌ / عَفْرِيتٌ نَفْرِيَةٌ / عَفْرِيتَةٌ نَفْرِيَةٌ” ikili sıfatlarından bir çift ile nitelenebilir⁶⁴.

Şeytandan Korunma

Şeytanı bu özellikleriyle anlatan Kur'an-ı Kerîm, “Biz yakın semayı yıldızlarla süsledik ve (onu hedefe kilitlenmiş gibi) inadına çıkış yapan her şeytandan koruduk (وَجِظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ.) Onlar, artık Mele-i A'lâ'ya⁶⁵ kulak veremezler. Her taraftan taşlanır, kovulur ve atılırlar; onlar için sürekli bir azap vardır. Ancak (orada konuşulanlardan) bir söz kapan olursa, onu da parlak bir ışık izleyip deler geçer⁶⁶” âyet mealiyle şeytanın hedefe kilitlenme özelliği tamamen kontrolsüz olmadığını bildirir. İnsanoğluna göre, şeytan kendisiyle baş edilemez görünse de, Rahmân ve Rahîm olan Rabbine göre öyle değildir.

Kur'an-ı Kerîm'e göre şeytan ya da şeytanlardan korunmanın ilk şartı olarak onu apaçık düşman (عَدُوٌّ مُبِينٌ) bilmek ve tanımaktır⁶⁷. İkinci olarak da şu tavsiyede bulunur: “Böyle meşrû olmayan kumpaslar, mü'minleri üzüntüye boğmak için şeytan tarafından telkin edilir. Ancak Allah dilemedikçe bu onlara asla zarar vermez. O

⁶¹ en-Nisâ, 4/117-120.

⁶² EBUSSU'ÛD Muhammed b. Muhammed el-'Imâdî (ö.982/1574) *İrşâdü 'akli's-selîm ilâ mezâyâ'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru İhyâi't-türâsi'l'Arabî, I-IX, Beyrut, Bty, II, 234.

⁶³ İbnü MANZÛR, *a.g.e*, I, 625; Muhammed Murtadâ el-Huseynî el-Vâstî ez-ZEBÎDÎ, (ö.1145/1732), *Tâcu'l-'Arûs min cevâhiri'l-Kâmûs*, Byy. Bty. I, 725.

⁶⁴ İBN MANZÛR, *a.g.e*, V, 224.

⁶⁵ “En yüksek topluluk”, Allah Teâlâ'nın semâlarda zirvesinde yarattığı, O'nun gönderdiği dînini, dolayısıyla da kudretini ifade etmek üzere, vahy ettiği şeyleri konuşan meleklerin topluluğudur. (İBN KESÎR, Ebu'l-Fidâ' İsmâil el-Kuraşî (ö.774/1372), *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, Tahk.: 'Abdulazîz ĞANÎM, Muhammed Ahmed 'ÂŞÛR, Muhammed İbrâhim el-BENNÂ, Kahire Bty. IV, 6).

⁶⁶ es-Sâffât, 37/6-9.

⁶⁷ Bkz. el-Bakara, 2/186, 208; el-En'âm, 6/142; el-A'râf, 7/77; Yûsuf, 12/5; el-Kehf, 18/50; Tâhâ, 20/117, 123; el-Kasas, 28/15; Fâtır, 35/6; Yâsîn, 36/60.

halde mü'minler yalnız Allâh'a güvensinler⁶⁸".

Gerekli tedbirleri alarak Rabbi'ne güvenenlere karşı şeytanın bir gücü yoktur; sadece nefesine aşırı değer verip, günahlara son hızla koşanlara karşı güçlüdür⁶⁹. Ve asıl işi de, kendine aşırı güvenen kimselerin basiretlerini bulandırmaktır. İnsanın karşısına mertçe çıkmak yerine, hilekârlığı ve göz boyamayı tercih eder. Kur'ân'ın bu konuda ısrarla vermek istediği mesaj, şeytanın faaliyetleri çok sinsi ve yaygın olduğundan, insanın her an tetikte olması ve kendini kollamasıdır. Ne zaman nefisini rahatlatır ve işi gevşetirse, sersem sersem yüzen bir balığın daha büyük bir balık tarafından yutulması gibi, şeytanın aldatmalarına derhal hedef olabilir.

Aslında her insan belli bir ölçüde şeytanın dürtülerine mâruz kalır ve denirse de, ahlâkî tehlikeye karşı devamlı uyanık olan takva sahipleri hemen Allâh'ı hatırlar ve gerçeği görürler⁷⁰. Bu yüzden şeytan, sadece kendisine uyanları korkutabilir⁷¹. Fakat "iş bittikten sonra, 'Allah size gerçek vaatte bulunmuştu: Ben ise size vaatte bulunmuş isem de, hemen caymıştım; üzerinizde her hangi bir gücüm yoktu. Dolayısıyla beni değil, kendinizi ayıplayın..'" tarzında âcizliğini itiraf edecektir. İşte bu ifâdeleriyle onun kaypaklığını, ona güveneni yüzüstü bıraktığını Allah (c.c) şimdiden açıklıyor ki, sığ düşünceli ve yüzeysel davranışlı kulları gururlanıp da ona aldanmasın diye⁷³.

Demek ki takvâ sahiplerinin rehberi "hüdâ", aldatılmanın tetikleyicisi "hevâ"ya tercih edilirse şeytandan kurtulmak pekâlâ mümkündür. Yeter ki, irâdeyi hislere mağlup ettirip, yeryüzünü ifsât ederek şerre, kazâzedeleri de hüsrana boğan şeytanın dostluğu ve dostları bırakılıp Kur'ân'ın hidâyetine uyulsun. İrâdesine sahip her insan, ayağının kaydırıldığı ve doğru yoldan saptırıldığı her konunun ardında şeytanın olduğunu görebilmelidir⁷⁴.

Kısacası, şeytanın en çok kullandığı hilesi, en faydalı ve en iyi sonuç verecek tedbirleri pek yavan ve yapılması çok güç olarak telkin etmesi, buna karşılık dünyanın en süflî şeylerini de gayet süslü ve güzel göstermesidir⁷⁵.

Öyleyse hemen her gün trafik kazalarının, vicdanını kanattığı insan oğlu, şu ilâhî çağrıya kulak vermelidir: "Şeytan seni dürtecek olursa Allâh'a sığın; doğrusu O

⁶⁸ el-Mücâdele, 58/10; Krş. Âlü 'İmrân, 3/36.

⁶⁹ Bkz. en-Nahl, 16/99-100; Krş. el-Hıcr, 15/41-42; İsrâ, 17/64-65; el-Ahzâb, 33/21.

⁷⁰ Bkz. el-A'râf, 7/200-201.

⁷¹ Bkz. Âlü 'İmrân, 3/175.

⁷² İbrâhîm, 14/22.

⁷³ Ebulleys Nasr b. Muhammed b. Ahmed es-SEMERKANDî (ö.375/ 985), *Bahru'l-'Ulûm*, Tahk.: Şeyh Ali Muhammed MU'AVVİD, Şeyh 'Âdil Ahmed 'ABDÜLMECÎD ve Dr. Zekeriyâ 'ABDÜLMECÎD, I. Basım, Beyrut Bty., II, 204.

⁷⁴ S. KUTUP, *a.g.e.*, VIII, 138-139.

⁷⁵ Bkz. el-En'âm, 6/43; el-Enfâl, 8/48; en-Nahl, 16/63.

işitir ve bilir. Allâh'a karşı gelmekten sakınanlar, şeytanın vesvesesini sezince, hemen Allâh'ı anarlar ve gerçeği görürler. Şeytanın kardeşleri onları azgınlığa sürükler ve bundan da asla geri durmazlar⁷⁶."

"Kur'an okuyacağın zaman, kovulmuş şeytandan Allâh'a sığın. Doğrusu şeytanın, inananlar ve yalnızca Rabb'ine güvenenler üzerinde bir nüfuzu yoktur⁷⁷". O sadece kendisini dost edinenler ve Allâh'a ortak koşanlar üzerinde otoriterdir.

SONUÇ

Şeytanlar ataları İblîs dâhil, etrafa ümitsizlik yayarlar. İnsan aklının avantajını dengelesin de planlanan ilâhî imtihan âdilâne gerçekleşsin diye yaratılmış ve insanları yanılıp doğrudan saptırma görevini üstlenmişlerdir.

Şeytanın belirgin niteliklerinden "dizginlenemezliği" veya "şerre kilitlemiş olması" trafikte kazalarının en önemi iki nedeni olan alkollü olarak araç kullanmayı ve aşırı hız ve refleks kaybına bağlı olarak direksiyona hâkim olamamayı getirmektedir. Bunları önlemenin en etkili yolunun da esaslı eğitim olduğu son derece açıktır.

Eğitimin insan fıtratına kök salıp hayata yansması sağlam inançlardan beslenmesiyle mümkündür; yoksa her zaman güdük kalır. O halde dar anlamda toplum ve geniş mânada tüm insanlık, eğitimi –batıl bile olsa- inanç kaynaklarına dayandırmalı ve insanın bilinçaltına hitap eden Kur'ân ilkelerini dikkate almalıdır.

KAYNAKÇA

AHMED b. HANBEL Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (ö.241/855), el-İmâm, *el-Müsned*, Müessesetü Kurtuba, I-VI, Kahire Bty. (Hadîslere Şuayb el-ARNAÛD'un yorumlarıyla)

el-ÂLÛSÎ, Ebu'l-Fadl Mahmûd (ö.1270/1854), *Rûhu-l-meânî fî tefsîri'l-Kur'âni'l-azîm ve's-seb'i'l-mesânî*, Dâru ihyâi't-türâsi'l'Arabî, I-XXX, Beyrut, Bty,

ATEŞ, Ali Osman, *Kur'an ve Hadislere Göre Cinler-Büyükü*, II. Basım, İstanbul 1995.

ATEŞ, Süleyman, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1988, VII, 494.

el-BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. 'İsmâîl el-Cu'fî (ö.256/870), *el-Câmiu's-sahîh el-Muhtasar*, Tahk.: Mustafâ Dîbü'l-buğâ, Dâru'bni Kesîr, III. Basım, I-VI, Beyrut 1987.

EBUSSU'ÛD Muhammed b. Muhammed el-'Imâdî (ö.982/1574) *İrşâdü 'akli's-selîm ilâ mezâyâ'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru ihyâi't-türâsi'l'Arabî, I-IX, Beyrut, Bty,

⁷⁶el-A'râf, 7/200-202; Ayrıca bkz. el-Mü'minûn, 23/97; Fussilet, 41/36.

⁷⁷en-Nahl, 16/98-99; ayrıca bkz. el-Mü'min, 40/56.

- FAZLU'R-RAHMÂN (ö.1998), *Ana Konularıyla Kur'an*, Terc.: Alpaslan AÇIKGENÇ, Ankara 1987.
- el-FÎRÛZÂBÂDÎ, Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb, (ö.817/1414), *el-Kâmûsu'l-muhît ve'l-kâbüsu'l-vasît*, Beyrut-ts.
- el-HALÎL b. Ahmed, Ebû Abdirrahmân el-Ferâhidî (v.175/791), *Kitâbu'l-Ayn*, Tahk.: Mehdi el-MAHZÛMÎ-İbrâhîm es-SÂMURÂÎ, I.Basım, Beyrut 1988.
- el-HAMEVÎ, Ebû Abdillâh Yâkut b. Abdillâh (ö.626/1230), *Mu'cemü'l-büldân*, Dâru'l-fikr, I-V, Beyrut bty.
- İBN KESÎR, Ebu'l-Fidâ' İsmâil el-Kuraşî (ö.774/1372), *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, Tahk. : 'Abdulazîz ĞANÎM, Muhammed Ahmed 'ÂŞÛR, Muhammed İbrâhîm el-BENNÂ, Kahire Bty.
- İBN MANZÛR, Ebu'l-Fazl Cemâluddîn b. Mükerrrem (ö.711/1311), *Lisânu'l-'Arabî'l-Muhît*, Tahk.: Yûsuf HAYYAT - Nedîm MER'ASLÎ, Beyrût-bty.
- el-İSFEHÂNÎ, er-Râgıp Hüseyin b. Muhammed (ö.502/565?), *el-Müfredât fî Ğarîbi'l-Kur'an*, Neşr.: Muhammed Ahmed HALEFULAH, Mısır-1970.
- KILAVUZ, Ahmed Sâim, TDV. *İslam Ans.*, "Cin" maddesi.
- KUTUB, Seyyid (ö.1386/1966), *Fî Zılâli'l-Kur'ân*, IV. Baskı, Beyrut, bty.
- el-MÜNÂVÎ, Muhammed Abdurraûf (ö.1031/1619), *et-Tevqîf 'alâ mühimmâti't-te'ârîf*, Tahk.: Muhammed Rıdvân ed-Dâye, Dâru'l-fikr, Dimeşk 1410h, I, 651.
- MÜSLİM b. el-Haccâc, Ebul-Huseyn el-Kuşeyrî en-Nîsâbûrî (ö.261/874), *Sahîhu Müslim*, Tahk.: Muhammed Fuâd 'ABDULBÂKî, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, I-V, Beyrut Bty.
- MÜTERCİM ÂSİM Efendi, Ebu'l-Kemâl Ahmed (ö.1236/1820) *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, Cemal Efendi Matbaası, I-IV, İstanbul 1305.
- en-NESÂÎ, Ebû 'Abdirrahmân Ahmed b. Şu'ayb (ö.303/915), *el-Müctebâ mine's-Sünen*, Tahk. 'Abdülfettâh Ebû Ğudde, Mektebetü'l-matbûâti'l-İslâmiyye, III. Basım, I-VIII, Halep 1986.
- er-RÂZÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. 'Omer Fahrüddîn (ö.606/1209), *Mefâtihu'l-Ğayb* Tahran-(Mısır-1937 baskısından), XXVI, 229; Süleyman ATEŞ, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul 1988.
- es-SEMERKANDÎ, Ebulleys Nasr b. Muhammed b. Ahmed (ö.375/985), *Bahru'l-'Ulûm*, Tahk.: Şeyh Ali Muhammed MU'AVVID, Şeyh 'Âdil Ahmed 'ABDULMECÎD ve Dr. Zekeriyâ 'ABDULMECÎD, I. Basım, Beyrut bty.
- ŞAHİN, M. Süreyyâ, TDV. *İslam Ans.*, "Cin" madd.,

et-TABERÎ, Ebû Ca'fer, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid (ö.310/922), *Câmi'u'l-beyan 'an te'v'ili âyi'l-Kur'ân*, I-XII,

et-TİRMİZÎ, Ebû 'Îsâ Muhammed b.'Îsâ es-Sülemî (ö.279/892), *el-Câmiu's-sahîh Sünenü't-Tirmizî*, K. *et-Tefsîr, Sûre 2*, Tahk.: Ahmed Muhammed Şâkir ve diğçerleri, Dâru ihyâi't-türâsi'l-'Arabî, I-V, Beyrut, bty.

ez-ZEBÎDÎ, Muhammed Murtadâ el-Huseynî el-Vâsitî (ö.1145/1732), *Tâcu'l-'Arûs min cevâhiri'l-Kâmûs*, Byy.-ts.

ez-ZEMAŞERÎ, Cârullah Mahmud b. Ömer (ö.538/1143), *el-Keşşâfu 'an hakâiki ğavâmidî't-Tenzîl ve 'uyûnu'l-ekâvîli fi' vücûhi't-ve'vîl*, Beyrut, t.y.,

ez-ZERÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebîbekr Eyyûb (ö.751/1350), *Zâdü'l-me'âd fi hedyi hayri'l-'ibâd*, Tahk.: Şuayb el-ARNÂÛT-Abdülkadir el-ARNÂÛT, Müessesetü'r-risâle, XIV. Basım, I-V, Beyrût 1986.